MALTA

QORTI CIVILI
PRIM' AWLA

ONOR. IMHALLEF
LORRAINE SCHEMBRI ORLAND

Seduta tal-15 ta' Ottubru, 2013

Citazzjoni Numru. 302/2003

Samuel Carmel Baldacchino

vs

Jesmond Aquilina

Il-Qorti,

I. PRELIMINARI.

Rat ic-citazzjoni attrici datata 24 ta' Marzu 2003 ipprezentata quddiem din il-Qorti kif diversament presjeduta, fejn esponiet: -

Illi l-konvenut attakka fizikament lill-attur u kkagunalu ferita ta' natura gravi u dan fit-3 ta' Marzu 2003 gewwa z-Zona Industrijali tal-Marsa.

Illi tali attakk sar volontarjament mill-konvenut minghajr ebda raguni valida fil-ligi.

Illi minhabba tali attakk l-attur sofra griehi ta' natura permanenti u per konsegwenza qed isofri minn dizabbilta' permanenti.

Illi tali dizabbilta' tafettwa l-potenzjal finanzjarju tal-attur;

Jghid il-konvenut ghaliex din l-Onorabbli Qorti m'ghandiex:

1. Tiddikjara li l-konvenut huwa responsabbli tad-danni sofferti mill-attur kif ukoll responsabbli ghad-dizabbilta' permanenti subita mill-attur;

2. Tillikwida d-danni sofferti mill-attur;

3. Tikkundanna lill-konvenut ihallas lill-attur l-ammont hekk likwidat minn din l-Onorabbli Qorti.

Bl-ispejjez ta' din il-kawza u kwalsiasi mandat kawtolatorju mahruga mill-attur sabiex jikkawtela l-interessi tieghu u bl-imghaxx u l-konvenut gja ngunt in subizzjoni.

Rat li din il-kawza giet appuntata ghas-smigh mill-Qorti kif diversament presjeduta ghas-seduta tal-4 ta’ Novembru 2003.

Rat in-nota tal-eccezzjonijiet ta’ Jesmond Aquilina datata 18 ta’ Dicembru 2003 (fol 11a) fejn espona : -

1. Illi preliminarjament l-azzjoni tal-attur hija prematura *stante* li l-attur jaf jew jmissu jkun jaf li l-eccipjenti jinsab akkuzat ta' tentattiv ta' omicidju volontarju tal-istess attur u l-eccipjenti, li hu prezunt innocenti, ma jistax jikser dan id-dritt ta' silenzju u kwindi l-konvenut ma jistax jiddefendi ruhu sew ghal din il-kawza.

2. Illi sekondarjament id-domandi attrici huma nfondati fil-fatt u fid-dritt *stante* li l-eccipjenti m'huwiex responsabbli ghad-danni sofferti mill-attur b'rizultat tal-incident li sehh fit-3 ta' Marzu 2003 *stante* li waqt l-incident l-eccipjenti kien qed ibati minn mard ta' genn skont it-termini tal-ligi u

partikolarment imma mhux eskluzzivament ghall-Artikolu 1035 tal-Kodici Civili, Kap 16, tal-Ligijiet ta' Malta.

3. Salv eccezzjonijiet ohra.

Rat ir-rikors tal-konvenut Jesmond Aquilina datat 13 ta' Frar 2004 a fol 15 tal-process fejn permezz ta' liema qieghed jirtira l-eccezzjoni preliminari tieghu.

Rat il-verbal tas-seduta tas-27 ta' April 2006 (fol 129) mizmuma quddiem il-Qorti kif diversament presjeduta fejn Dr. Edward Saliba ghall-konvenut iddikjara illi huwa m' ghadux jinsiti ghall-kontro-ezami tax-xhieda l-ohra attrici moghtija bl-affidavit. Fuq talba tal-Avukati tal-partijiet it-trattazzjoni dwar it-tieni eccezzjoni tal-konvenut ghandha ssir permezz ta' noti ta' sottomissjonijiet. Il-Qorti laqghet it-talba. Il-kawza giet differita ghas-sentenza dwar l-imsemmija tieni eccezzjoni ghall-31 ta' Ottubru 2006.

Rat in-nota ta' sottomissjonijiet tal-konvenut fuq it-tieni eccezzjoni *ai termini* tal-verbal tas-27 ta' April 2006 (fol 130).

Rat in-nota ta' sottomissjonijiet tal-attur Samuel Carmel *sive* Sammy Baldacchino datata 16 ta' Ottubru 2006 (fol 138).

Rat il-verbali tas-seduti l-ohra kollha nkluz dak tas-27 ta' Settembru 2012 mizmuma quddiem il-Qorti kif diversament presjeduta fejn b'ordni tal-Qorti il-kawza giet differita ghas-sentenza ghall-31 ta' Jannar 2013.

Rat is-surroga datata 16 ta' Jannar 2013 fejn din il-kawza giet assenjata lil din il-Qorti kif hekk presjeduta.

Rat il-verbali tas-seduti tal-31 ta' Jannar 2013 u tat-13 ta' Marzu 2013 mizmuma quddiem din il-Qorti kif hekk illum presjeduta fejn fl-ahhar seduta meta ssejhet il-kawza dehret Dr. Sarah Sultana ghall-attur u deher il-konvenut assistit minn Dr. Josette Grech. Fuq talba tal-informazzjoni mill-Qorti Dr. Grech irrilevat li fil-mori tal-proceduri fid-19 ta' Ottubru 2004 inghata digriet mill-

Migistrat Consuelo Scerri Herrera illi ser tipprezentah fir-Registru permezz ta’ nota. Il-difensuri tal-partijiet qablu li l-kawza tista’ tibqa’ ghas-sentenza fuq il-provi u noti prodotti. Il-kawza giet differtita ghas-sentenza ghall-15 ta’ Ottubru 2013.

Hadet konjizzjoni tal-provi prodotti.

II. <u>KONSIDERAZZJONIJIET</u>

Din hija azzjoni ghad-danni sofferti mill-attur minhabba li l-konvenut allegatament hebb ghalih f'incident li sehh fis-Zona Industrijali tal-Marsa fit-3 ta' Marzu 2003. L-attur sofra feriti ta' natura gravi permanenti b'konsegwenza tal-allegat attakk u stitwixxa din il-kawza sabiex jottjeni rizarciment skont il-Ligi.

Il-konvenut laqa’ ghal dawn l-akkuzi billi eccepixxa li l-azzjoni attrici hija prematura peress li l-proceduri kriminali naxxenti mill-att mertu ta' din il-kawza kienu ghadhom pendenti, u ghalhekk minhabba d-dritt tieghu ghas-silenzju, ma jkunx jista' jiddefendi ruhu f'dawn il-proceduri[1]. *Inoltre* eccepixxa n-nuqqas ta' responsabbila' *stante* li waqt l-incident kien qed ibati minn mard ta' genn u invoka, izda mhux esklussivament, l-**artikolu 1035 tal-Kap.16** tal-Ligijiet ta' Malta. Fid-Dikjarazzjoni guramentata tieghu kkontesta n-natura permanenti tal-griehi sofferti mill-attur.

<u>Provi Prodotti</u>

Sammy Baldacchino xehed fil-15 ta’ Gunju 2004 quddiem din il-Qorti diversament presjeduta, (fol. 27 tal-process). Qal li b’konsegwenza tal-incident huwa ma marx ghax-xoghol ghal xi tmien gimghat u meta mar lura x-xoghol ma setax jahdem daqs kemm kien jahdem qabel. Sussegwentement, xehed permezz ta’ affidavit li jinsab esebit a fol. 63 tal-process (**Dok SG1)**.

[1] Din l-eccezzjoni giet irtirata b'nota esebita a fol. 14 tal-process.

Spjega li dakinhar tal-incident, u cioe` fit-3 ta’ Marzu 2003, mar ix-xoghol bil-mixi. Qabel ma dahal fil-*main gate* hass daqqa kbira fuq spaltu u wara, daqqa kbira ohra f’dahru. Meta dar ra ragel mghotti, b’sikkina f’idu. Mill-mossi u mill-*balaclava* li kien liebes, induna li l-persuna kienet Jesmond Aquilina, il-konvenut, li kien jahdem fl-istess fabbrika fejn kien jahdem hu.

Huwa baqa' l-isptar sas-7 ta’ Marzu 2003, imbaghad baqa’ d-dar ghal sitt gimghat biex jirkupra. Minkejja li ghaddiet sena u tliet xhur, baqa’ jbati minn ugigh kontinwu fi spaltu u f’dahru. Fil-fatt, m’huwa kapaci jerfa’ xejn, kif kien jaghmel regolarment qabel. Ghandu wkoll problema biex jorqod minhabba l-ugigh. Qed ibati wkoll minn biza kbira li se jigrilu xi haga.

Meta gara l-incident kellu 55 sena, kien jokkupa l-kariga ta’ *foreman* mal-Kumpanija *Stainless Steel Limited*.

Xehed it-Tabib mediku Dr. Joseph Saliba, it-tabib tal-Kumpanija *Stainless Steel Products Ltd.,* ghal sitta u ghoxrin sena[2], xehed ukoll quddiem din il-Qorti, diversament presjeduta, fid-9 ta’ Novembru 2004 (fol. 33). Kien ghamel certifikat ghall-attur li ma kienx f’pozizzjoni jidhol lura ghax-xoghol ghal madwar sitt gimghat minhabba li l-attur kien qed isofri mill-kundizzjoni maghrufa bl-isem ta’ *pneumo thorax* fejn il-pulmun jikollassa u jintela bil- fluwidu, minkejja li esternament kull ma kien jidher kienu zewg ponti.

Huwa kien konsapevoli tal-fatt li x-xoghol tal-attur kien jinvolvi t-tqandil ta’ kaxex kbar u ghalhekk hass li kellu joqghod attent meta gie biex jiccertifika li l-attur seta’ jmur lura ghax-xoghol.

Hu kien tabib prattikanti ghall-qrib 54 sena. Lill-attur kien izuru d-dar u kien jaf li x-xoghol li kellu kien jinvolvi tqandil ta' kaxex kbar tal-kartun "*u ghalhekk ridt noqghod attent sewwa qabel ma niccertifika li jista' jmur ghax-xoghol illi*

[2] Seduta tad-9 ta’ Novembru 2004 (fol. 33).

fil-kondizzjoni medika li kien dan ma kienx ikun ta' hsara ghal sahhtu."

Esebixxa kopja tal-*case summary* li tikkonsisti f'kopja tar-rapport mediku tal-kundizzjoni tal-attur mahrug mill-isptar San Luqa u li fuqu kien ibbaza d-djanjosi u l-pronunzji tieghu **(Dok JSA)**[3].

Xehed it-tabib kirurgu Mark Schembri quddiem din il-Qorti diversament presjeduta fis-seduta tas-17 ta' Frar 2005 (fol. 47). Hu kien ezamina lill-attur fl-4 ta' Marzu 2003.

Skont in-notamenti, qal li l-gerha li kellu l-attur fuq l-iskapola tal-lemin kienet wahda fonda u twila hames centimetri. Fuq in-naha tax-xellug, l-attur kellu gerha ohra tal-istess tul, izda mhux l-istess fond. L-attur kellu wkoll nuqqas ta' arja diehla fil-pulmun tal-lemin u wara li ttiehed *x-ray,* sabu li kien qed ibati wkoll minn *pneumothorax,* u kellu n-nifs xi ftit maqtugh. Pero', ftit granet wara din il-kundizzjoni marret ghall-ahjar hlief ghal xi prezenza zghira ta' *pneumothorax* li kienet accettabbli, u l-punti li kellhom jitnehew fiz-zmien hmistax-il jum minn meta ezaminah cioe` mis-6 ta' Marzu 2003.

Meta rega` ezamina lill-attur fit-23 ta' Ottubru 2003, kien ilmenta minn ugigh fuq l-ispalla tax-xellug tieghu. It-tabib ikkonstata minn *x-ray* li hadlu, li ma kien hemm xejn hazin fl-ghadam izda wkoll li l-attur kellu nuqqas ta' moviment fid- driegh ix-xellugi. Kien ghalhekk irrakkommandalu li jmur ghal fizjo-terapija.

Xehed l-iSpettur Angelo Caruana quddiem din il-Qorti, diversament presjeduta, fil-31 ta' Mejju 2005 (a fol.55) u ddikjara li kien id-*duty officer CID* dakinhar tal-incident. Gie nfurmat li kien hemm *stabbing incident* u ddahhal wiehed l-isptar b'zewg *stab wounds* go dahru. Abbazi ta' dak li qallu l-attur dwar f'min kien qed jissusspetta, arresta lill-konvenut. "*Tul l-investigazzjoni rrizulta li fil-fatt hu l-aggressur."* Skont x-xhud, dan ikkoopera mal-pulizija,

[3] Esebit a fol 32 tal-process.

hadhom fuq il-post fejn kien remgha l-arma, u rrilaxxja stqarrija "*izda waqt l-istqarrija beda jghid qisu affarijiet li ghalkemm jien ktibthom, ma kienux jaghmlu sens."* Hu ressaq lill-konvenut fuq akkuza ta' attentat ta' qtil u dan l-i*statement* hu esebit fl-atti tal-proceduri kriminali. Il-kaz gie deciz billi Jesmond Aquilina tqieghed taht kura.

Fil-kors tal-proceduri gie esebit ir-Rapport psikjatriku **(Dok JC)** li kien gie pprezentat fil-Qorti tal-Magistrati (Malta) fil-kaz "*Il-Pulizija kontra Jesmond Aquilina",* a fol. 68 ta’ dan il-process, li kien gie mhejji minn tliet Periti Psikjatri.

Il-konkluzjoni li waslu ghalih b’mod unanimu l-Perit Psikjatra Dr. David Cassar, Dr. Joseph Cassar u Dr. George Debono kien is-segwenti:

“Jesmond Aquilina qed ibati minn psikozi paranoika, b’sensiela ta’ deluzjonijiet paranoici u ta’ referenza, u allucinazzjonijiet ta’ smigh fit-tieni u t-tielet persuna. M’ghandux gharfien li hu marid f’dan il-kuntest.

Din il-kundizzjoni ilha hemm ghal tal-inqas hames xhur. Il-kundizzjoni accentwat serjament minn gurnata qabel l-incident. Waqt il-lejl ma raqadx, jinkwieta u jirrabja fil-kuntest tal-psikozi tieghu. Hass li dan kellu jwaqqfu u dan billi jbezza’ lil Sammy Baldacchino.

Waqt ir-rejat kien psikotiku u baqa’ jallucina anke waqt u immedjatament wara r-rejat.

Naslu ghall-konkluzjoni illi waqt l-incident Jesmond Aquilina kien qed ibati minn mard ta’ genn skont it-termini tal-ligi.

Waqt li issa qieghed taht kura, xorta jibqa’ jsofri mill-marda...tieghu, jibqa’ minghajr insight jew gharfien tal-kundizzjoni tieghu u jibqa’ ghandu bzonn kura specjalizzata li ghalissa ghandha tkun fi sptar.”

Xehed l-Onor. Dr. Joseph Cassar, quddiem din il-Qorti, diversament presjeduta, fil-15 ta’ Novembru 2005 (fol. 83). Tul ix-xhieda tieghu Dr. Cassar baqa’ jsostni li Jesmond

Aquilina ha azzjoni kontra Samuel Baldacchino f’kuntest ta’ deluzzjoni; u dan b'riferenza ghar-rapportipprezentat minnu u z-zewg psikjatri nominati fil-proceduri kriminali.

Hu qal li l-kelma deluzjoni tfisser "*a fixed false belief, jigifieri, twemmin fiss illi huwa falz;*[4]" "*deluzjoni hija psikosi..min ikollu deluzjoni ma jkunx jaf li qed ikollu deluzjoni;*"[5] "*Fir-rapport qed nghidu li ma kienx f'sensieh, kien fis-stat ta' mard ta' genn;*[6]" "*kien qieghed jigi struwit mid-deluzjoni tieghu, li kienet falza imma ghalih kienet realta'.*"[7]

Fil-fehma tal-Onor. Dr. Joseph Cassar, il-konvenut ma kellux *intendere o volere*, peress li biex ikollok dawn l-elementi trid tkun f’sensik u meta pazjent ikun deluzjonali, m’huwiex f’sensieh.

Dr. Joseph F. Spiteri, Konsulent Psikjatra gewwa l-Facilita’ Korrettiva ta’ Kordin, kif ukoll gewwa l-iSptar Monte Carmeli, H’Attard, mressaq mill-konvenut, xehed quddiem din il-Qorti, diversament presjeduta, fis-seduta tat-2 ta’ Frar 2006 (fol. 102 tal- process).

Il-konvenut Jesmond Aquilina gie riferut ghandu f’Marzu 2003 meta tressaq taht arrest bl-akkuza tal-kawza odjerna.

Fit-12 ta’ Marzu ezaminah u skopra li kien qieghed fi stat ta’ psikozi, li hija marda mentali u cioe` ‘*functional disorder’.*
Fid-data tal-incident huwa kien qed ibati minn stat mentali disturbat, allura ma kellux *intentional volition.*

Spjega li meta wiehed ikun fi stat ta’ psikozi ma jarafx ir-realta’ u jkun ikkontrollat minn hsibijiet hziena u minn deluzjonijiet.

---

[4] Xhieda a fol. 87 tal-process.
[5] Xhieda fol. 89/90 tal-process.
[6] Idem.
[7] Xhieda a fol. 91 tal-process.

Dr. David Cassar, Tabib Psikjatriku, mressaq mill-konvenut xehed ukoll fis-seduta msemmija precedentement (fol. 113).

Ikkonferma li r-rapport li jinsab a fol. 68 sa 74 tal-process gie mhejji minnu, flimkien ma' tobba ohra.

Mill-ezamijiet li saru fuq il-persuna tal-konvenut, irrizulta li kien qed ibati minn marda psikjatrika li tissejjah psikozi fejn kellu deluzjonijiet ta' persekuzzjoni kif ukoll allucinazzjonijiet.

Il-marda tal-konvenut kienet taqa' taht nomenklatura ta' *chronic paranoid schizofrenia,* li generalment izda mhux dejjem tkun genetika.

Il-konvenut, spjega Dr. Cassar, bla ebda dubju "*fl-istat li kien, kien fi stat ta' agitazzjoni u ecitament qawwi.*"

Dan ir-rapport kien ukoll ikkonfermat minn Dr. George Debono**,** Tabib Psikjatra, xehed ukoll fl-istess seduta (a fol. 119).

Konsiderazzjoni ta' Dritt - Responsabbilta'

Fil-materja ta' tort jew kwazi tort*,* il-principju generali li tiggwidana hija dik enunzjata fl-**artikolu 1031 tal-Kap 16** tal-Ligijiet ta' Malta ghaliex kull wieħed ghandu jwieġeb għall-ħsara li tiġri bi ħtija tiegħu abbazi tal-principju l-aktar fondamentali ta' *neminem laedere.*

Fil-kamp ta' responsabbilta' civili, kontrarjament ghall-kamp kriminali, il-legislatur ihares lejn id-danni kkagunati lill-vittma tat-*tort* u mhux lejn il-ksur ta' dispozizzjoni penali u l-hsara konsegwenzjali li tigi rekata lis-socjeta`. Hu pacifiku li l-kelma delitt m'ghandux l-istess tifsira fil-kamp civili li jinghatalu fil-kamp kriminali, imma jirreferi ghal kull fatt illecitu jew dannuz maghmul intenzjonalment.

Biex wiehed ikun responsabbli ghall-azzjonijiet tieghu, ghandu jkollu l-kapacita' *da intendere o volere* meta jkun

qed iwettaq l-azzjoni, u huma ezenti minn responsabbilta` ghalhekk persuni afflitti minn "*dizordni mentali..”* **(art 1035 Kap. 16).**[8]

Kif jghid Baudry-Lacantinerie[9] *“si ha imputabilita' quando l'atto procede da una libera volonta', il che' e' necessario perche' costituisca una colpa."*

Ikkonsidrat li mill-provi, jigi stabbilit mill-ewwel li din il-Qorti m'ghandha l-ebda dubju li l-konvenut kien l-aggressur fl-incident in kwistjoni. Ghalkemm l-attur ma rax wiccu ghaliex kien mghammad bil-*balaclava*, jirrizulta mix-xhieda tal-iSpettur Angelo Caruana li fil-kors tal-investigazzjoni li kien Jesmond Aquilina li kkommetta d-delitt mertu ta' din il-kawza u kien anke wera lill-pulizija fejn rema’ l-arma. Ma gewx appuntati esperti f'din il-kawza biex jezaminaw lill-konvenut, izda t-tliet esperti psikjatri li gew mahtura mill-Qorti tal-Magistrati fil-proceduri kriminali li gew istitwiti kontra l-konvenut kollha dehru quddiem din il-Qorti, kif diversament presjeduta, u kkonfermaw ir-rapport li kienu pprezentaw f'dik il-Qorti bil-gurament u anke spjegaw u elaboraw fuq il-kontenut tieghu.

Dawn it-tliet psikjatri wasslu ghall-konkluzjoni unanima fejn sabu li l-konvenut kien qed ibati minn *psikozi paranoika*, li bdiet qabel l-incident u li: "*Waqt ir-rejat kien psikotiku, u baqa’ jallucina anke waqt u immedjatament wara r-rejat. Naslu ghall-konkluzjoni illi waqt l-incident Jesmond Aquilina kien qed ibati minn mard ta’ genn skont it-termini tal-ligi."*

Dan wassal ghall-psikjatra **Dr. Cassar** biex jghid li l-konvenut ma kellux *intendere o volere*, peress li biex ikollok dawn l-elementi trid tkun f’sensik u meta pazjent ikun deluzjonali, m’huwiex f’sensieh.

---

8 **L-Art.1035** jiddisponi li**: "**Persuni b’diżordni mentali jew kundizzjoni oħra, li tagħmilhom inkapaċi li jieħdu ħsieb ħwejjiġhom, ... mhumiex obbligati għall-ħlas tal-ħsarat magħmulin minnhom; iżda jibqa’sħiħ il-jedd ta’ min ikun bata l-ħsara għall-azzjoni, meta hemm lok għaliha, kontra dawk li huma obbligati għal dawk il-ħsarat, skont l-aħħar artikolu qabel dan.

9 "*Trattato Teorico Pratico di Diritto Civile "Delle Obbligazioni" (Vol IV, pp 563).*

Dan ukoll rega' gie kkonfermat minn **Dr. Joseph Spiteri** li sab li fid-data tal-incident il-konvenut kien qed ibati minn stat mentali disturbat, u allura ma kellux *intentional volition.*
Il-Qorti tqies li l-psikjatri li xehdu f'din il-kawza huma esperti fil-qasam taghhom u pprestaw is-servizzi bhala esperti fil-Qrati tul is-snin b'integrita u korrettezza professjonali. Fic-cirkostanzi, din il-Qorti difficilment ghandha ssib raguni biex ma tfassalx il-gudizzju taghha fuq il-bazi tal-prova medika lilha sottomessa.

Ghaldaqstant il-konvenut Jesmond Aquilina ma kienx responsabbli ghall-ghemiltu fil-mument li wettaq l-azzjoni mertu ta' din il-kawza ghaliex ma kienx kapaci *da intendere o volere.*

Principju ta' Ekwita'

Izda l-legislatur ma jieqafx hawn. **L-Artikolu 1036 tal-Kap.16 jghid hekk:** "*Madankollu, jekk min bata l-ħsara ma jkunx jista' jitħallas tagħha mingħand dawk il-persuni l-oħra, minħabba li dawn ma jkunux obbligati jew minħabba li ma jkollhomx mezzi, u min ikun bata l-ħsara ma jkunx, b'nuqqas ta' diliġenza, ta' ħsieb jew ta' prudenza, ta huwa nnifsu lok għall-ħsara, il-qorti tista', wara li tqis iċ-ċirkostanzi tal-każ, u b'mod partikolari l-mezzi ta' dak li jkun ikkaġuna u tal-ieħor li jkun bata l-ħsara, tordna li din il-ħsara tiġi, kollha jew biċċa minnha, imħallsa bi ħwejjeġ il-minuri jew il-persuni b'diżordni mentali jew kundizzjoni oħra msemmija fl-aħħar artikolu qabel dan*."

Permezz ta' din id-dispozizzjoni, il-legislatur Malti ried jintroduci principju ta' ekwita' fit-trattament bejn il-vittma u l-agent tal-fatt illegali u jaghti d-dritt lill-persuna li sofriet danni ghar-rizarciment, *in toto jew in parti*, mill-patrimonju tal-persuna li qed issofri minn dizordni mentali.

Harsa lejn l-**artikolu 1036** juri li l-legislatur, ispirat minn principju ta' ekwita', ried li din ir-responsabbilta' patrimonjali tigi ammessa *in linea* sussidjarja u cioe` meta

r-riparazzjoni ma tistax tinkiseb mill-persuni li kienu nkarigati biex jiehdu hsieb il-persuna li tkun qed tbati minn mard mentali.[10]

Id-difensur tal-attur gustament issolleva l-applikazzjoni ta' dan l-**artikolu 1036** ghall-kaz in ezami u jghid li l-attur ma jistax jottjeni rizarciment minn terzi ghaliex il-konvenut ma kienx fdat fil-kustodja ta' terzi, la fattwalment u lanqas legalment permezz ta' digriet ta' inabilitazzjoni jew interdizzjoni. *Inoltre* jirrizulta mix-xhieda tal-esperti psikjatrici li l-konvenut, fil-mument meta wettaq l-azzjoni, lanqas kien konsapevoli li kien afflitt mill-marda li kellu. Isegwi li ma hemmx persuni ohrajn li jistghu jitqiesu responsabbli vikarjament *ai termini* tal-artikolu **1034 tal-Kap.16**.

Fil-fehma tal-Qorti, izda, biex tezercita d-diskrezzjoni taghha sabiex tittratta b'mod ekwu lill-attur, ghandha qabel xejn, ikollha l-prova tad-danni subiti (*damnum emergens u lucrum cessans)*, kif ukoll, *ai termini* tal-artikolu 1036, prova tal-mezzi tal-konvenut.

Sfortunatament, il-provi mressqa mill-attur huma ferm skarsi u jillimita ruhu biss ghall-prova dokumentarja tad-dhul *gross* tieghu ghas-snin 2002 u 2003 u ghat-testimonjanza tieghu personali dwar il-fatt li baqa' ihoss ugiegh u anke bizghat minhabba dak li ghadda minnu. Dan hu sorrett sa certu punt mix-xhieda tal-kirurgu **Mark Schembri** li ezamina l-attur fit-23 ta’ Ottubru 2003, u minn *x-ray* li hadlu, ikkonstata li ma kien hemm xejn hazin fl-ghadam izda wkoll li l-attur kellu nuqqas ta’ moviment fi driegh ix-xellugi. Kien ghalhekk irrakkommandalu li jmur ghal fizjoterapija. Pero' ma tirrizulta ebda prova dwar il-permanenza *o meno* tad-debbilita' li kien ghadu jbati minnha l-attur meta gie ezaminat mill-kirurgu Schembri, konsistenti f'nuqqas ta' moviment f'dirghajh.

---

[10] Skont l-Artikolu **1034** **“**Kull persuna li tieħu ħsieb ta’ minuri, jew ta’ persuna b’diżordni mentali jew kundizzjoni oħra, li tagħmilha *inkapaċi li tieħu ħsieb ħwejjiġha, tkun responsabbli għall-ħsara li jagħmel dak il-minuri jew dik il-persuna meta tonqos milli tieħu l-ħsieb ta’ missier tajjeb tal-familja biex il-fatt ma jiġrix."*

Ukoll il-Qorti tifhem li l-attur tant ghadda minn trawma kbira meta safa aggredit b'tali vjolenza, li baqa' bil-bizat minkejja t-trapass ta' zmien mid-data tal-incident. Filwaqt li tirrikonoxxi d-diffikulta' tal-prova f'dan il-kamp, hi certament ma tistax teskludi illi jezistu sitwazzjonijiet fejn il-hsara provokata minn azzjoni llegali ma tkunx daqstant fizika daqs kemm psikika u din id-debbilita' psikologika tista' tkun permanenti u tista ' wkoll tkun kwantifikata f'telf ta' qliegh futur. Izda prova dwar dan ma tressqitx.

Minn ezami tal-process il-Qorti bil-fors ghandha tikkonkludi li t-tezi tal-attur mhix ippruvata. Ma hemmx provi rigward *damnum emergens ad es*, ricevuti ta ' spejjez medici jew spejjez ghall-fizioterapija li seta' segwa l-attur. Ma hemmx provi li jistghu jwasslu ghall-konvincement li d-debbilita' sofferta mill-attur kienet wahda permanenti u f'liema grad.

Minghajr dawn il-provi, il-Qorti mhix f'pozizzjoni li taghmel l-accertamenti taghha u tasal ghall-konkluzjoni bbazata fuq fatti, *justa allegata et probata* u mhux fuq kongetturi, u ma tista', ghalhekk, tillikwida l-ebda ammont f'kumpens bhala *lucrum cessans*.

Anke f'kaz li l-attur wasal biex ressaq dawn il-provi, xorta kien jonqos prova ohra - dik dwar ic-cirkostanzi finanzjarji u ekonomici tal-konvenut *stante* li r-rimedju li jibqa' ghall-attur huwa wiehed pernjat fuq principji ta' ekwita'. L-awturi jghalmuna, per ezempju, li l-Qorti ghandha tassigura lill-awtur tad-delitt mezzi bizzejjed biex imantni lilu nnifsu meta tasal biex tikkomputa l-ammont dovut bhala rizarciment u anke tipparaguna l-mezzi tieghu ma' dawk tal-attur li qed jirreklama d-danni.

Ikkonsidrat li minn gurisprudenza maghrufa, fejn il-provi fir-rigward tal-ammont tad-danni ma humiex tant lineari jew ben stabbiliti jew f'kaz ta' nuqqas ta' mezzi probatorji l-ammont ghandu jigi ffissat *ex aequo et bono* mill-gudikant (**Vol. XXXV P III p 615**). Fil-kaz in ezami, izda, il-prova tal-ammont tad-danni dovuti, kemm f'dak li huma danni gja subiti, kemm f'dak li huwa telf futur, mhix difficli. Anzi hija ben stabbilita' fil-gurisprudenza taghna. Id-

diffikulta` attwali riskontrata mill-Qorti b'hafna rammariku tikkonsisti fin-nuqqas lampanti tal-attur li jissoddisfa l-onere li jinkombi fuqu, liema nuqqas ma jistax jigi sorrett mill-Qorti jew supplimentat b'ipotezijiet.

Ghal dawn il-motivi, il-Qorti ser ikollha tichad it-talbiet kollha attrici bhala nfondati fil-fatt u fid-dritt.

III. <u>KONKLUZJONI.</u>

Illi ghalhekk ghal dawn il-motivi, din il-Qorti, **taqta' u tiddeciedi**, billi **tichad** it-talbiet attrici bhala nfondati fil-fatt u fid-dritt.

L-ispejjez jithallsu mill-attur.

Moqrija.

< Sentenza Finali >

--------------------------------TMIEM--------------------------------